

Gimnazistai kartu su tremtiniais atidavė pagarbą skausmingiems prisiminimams ir pasidalijo viltimi

Pirmokai K. Karačionka ir J. Jucevičiūtė skaito poetinę kompoziciją. Renginio organizatorių nuotr.

Gimnazistas M. Mykhailenko gimtąja ukrainiečių kalba skaito savo tautiečio T. Kalnichenko eiles.

Į laisvę alsuojančios muzikos ritmą...

„Ant Lietuvos mano širdis patekėjo ir krauju apsiliejo ant Lietuvos“ – šiais Justino Marcinkevičiaus žodžiais masinių mūsų tautos trėmimų 82-ąsias metines pradėjo Palangos senosios gimnazijos pirmokė Julija Jucevičiūtė.

Tremtis pirmiausia palietė Gimnazijos pedagogus

Nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo Gimnazija, tada dar vadinta Palangos vidurinė mokykla, aktyviai bendradarbiauja su kurorto tremtiniais, minint skausmingą birželio 14-ąją, kuomet 1941-aisiais sovietinė valdžia pradėjo masinius mūsų šalies gyventojų trėmimus. Ypač daug renginių yra suorganizavusios buvusios Gimnazijos mokytojos Aurelija Jazbutienė ir Rimtautė Radzevičienė, vėliau įsitraukė ir dabartinė mokyklos istorikė Ilona Pociuvienė. Būtent šių pedagogių dėka yra įvykę aibė gyvų susitikimų su tremtiniais, surašyti pluoštai jų atsiminimų, kurie atgulė į Tremties ir rezistencijos muziejaus Palangoje archyvus, suorganizuota daugybė ne tik mokyklos, bet ir miesto renginių.

Nieko stebėtina, kad Gimnazijos bendruomenė ypatingai puoselėja atmintį šiam skaudžiam mūsų istorijos laikotarpiui. Juk 1941 m. birželio viduryje prasidėję masiniai mūsų tautos trėmimai Palangoje vienus pirmųjų palietė būtent Gimnazijos pedagogus – pirmiausia sovietų okupantai pradėjo tremti inteligentiją, išsilavinusius žmones. Taip su pirmiaisiais tremtiniais išvežti Palangos senosios gimnazijos mokytojai Juozas Andriejauskas su šeima, mokytoja Bronislava Baltūšienė su vyru, mokytoja Veronika Šumskienė ir daugelis kitų. Jų pavardės trečiadienį Tremtinių kryžiaus skvere vykusiame renginyje paminėjo ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Palangos filialo val-

dybos pirmininkas Arūnas Šateika, gimęs tremtyje, vėliau baigęs mūsų Gimnaziją.

Iki 1943 m. Gimnazija neteko ir daugelio savo mokinių. Vis dėlto mokytojai stengėsi ir sunkiais karo metais nesužlugdyti mokinių noro mokytis, daug bendravo su jais ne tik pamokų metu. Šiuo sunkiu metu buvo statomi tokie dramos veikalai kaip Vydūno „Ne sau žmonės“, S. Čiurlionienės-Kymanaitės „Aušros sūnūs“, vyko aktyvi sportinė veikla.

Ištrėmė net kelis direktorius

Ir vėliau, pirmiaisiais pokario metais antroji sovietinė okupacija smarkiai trėkė mokyklos darbą. 1944-1945 mokslo metai vyko su pertraukomis, nes frontui esant prie Liepojos ir Klaipėdos visi Palangos gyventojai buvo evakuoti. Su antrąja sovietine okupacija prasidėjęs masinis teroras neaplenkė ir mokyklos. 1945 m. direktorius Antanas Urbonas, Gimnazijai vadovavęs vos pusę metų, buvo apkaltintas antisovietine veikla vokiečių okupacijos metais, NKVD organų suimtas ir nuteistas 10 metų kalėti. Dar trumpiau, nuo 1946 m. rugsėjo iki 1946 m. gruodžio direktoriumi dirbo Vincas Gustaitis. Jis suimtas ir nuteistas taip pat 10 metų kalėti.

Tremtyje iškalbėję 9-erius metus A. Urbonas ir V. Gustaitis grįžo į Palangą, bet mokytojai nebeturėjo teisės.

1945 m. Gimnazijoje mokytojas Vytautas Jurevičius įkūrė ginkluotą organizaciją – Lietuvos laisvės armiją (LLA), kuriai ir vadovavo iki arešto. V. Jurevičius, gimęs Palangos apylinkėse, Užkanavės kaime, 1940 m. baigė Palangos gimnaziją. Jo vadovaujamam LLA būriui priklausė mokiniai Apolinaras ir Vytautas Grabiai, Steponas ir Antanas Skersiai, Jaktas, M. Galdikas, Skripkauskas, Beržonskis, Simutis, Japertas. Kai kurie iš jų vėliau tapo partizanais. V. Jurevičius 1946 m. buvo suimtas ir uždarytas į kalėjimą, o vėliau tremtyje išbuvo 19 metų. 1940-1952 m. rezistencinėje veikloje daly-

vavo ir daugelis Palangos gimnazijos vyresniųjų klasių mokinių, už šią veiklą dauguma jų ilgus metus buvo kalinami ar nužudyti. Už aktyvų dalyvavimą pasipriešinimo veikloje nuteisti mokiniai M. Galdikas, Š. Jazdauskas, Algirdas Šertvytis, A. Stalmokas. Suimtas ir mokytojas Feliksas Alonderis, vėliau miręs Sibiro lageryje.

Drąsos bei tautinio sąmoningumo nestokojo ir Gimnazijos merginos. 1946 m. Palangos gimnazijoje susibūrė mergaičių ateitininkių būrelis, kuriam vadovavo Bronė Kalvaitytė, Marytė Jurevičiūtė ir Rūta Daukšaitė. Deja, po dvejų metų, 1948-aisiais, NKVD išaiškino būrelio veiklą, visos būrelio narės suimtos ir nuteistos 25 metams lagerio ir 5 metams tremties.

Susiliejo mūsų ir Ukrainos istorija

Trečiadienio renginyje dalyvavusiams mūsų gimnazistams tremtis – jau istorija, skambanti jų atliekamose poetinėse kompozicijose ir muzikiniuose kūrinuose. Ir vis dėlto ne visiems jų – tai tik istorija. Minėjime dalyvavo ir trys šių dienų tremtiniai iš Ukrainos. Tiesa, Lietuvoje ir Palangoje atsідūrę ne prievarta, bet buvę priversti bėgti iš to paties priešo užpultos savo Tėvynės. Vienas iš jų pusę metų gyveno okupuotame Charkove ir pats dalyvavo partizaniniame jaunimo judėjime, kitas yra prisitaręs savo auklėtojai, šio straipsnio autorei, kad nepaisant to, jog pačiomis pirmosiomis karo dienomis kai kurie jo tautiečiai siaubingai bijojo bombų, o jis – ne: „Nuo pat pradžių man buvo svarbiausia laisva Ukraina, nepaisant net ir karo, net ir bombų. Ir labai džiaugiuosi, kad mano šalis atsisakė Rusijos paslaugų.“ Dar vienas paauglys yra vieno žuvusio Ukrainos didvyrio ir kito vis dar besikaunančio kario sūnenas.

Metus lietuvių kalbos mokėsi išlyginamojoje klasėje Gimnazijos pirmokai ukrainiečiai girdėjo mūsų tremtinių prisiminimus ir galėjo skausmingai gretinti abiejų mūsų tautų istori-

ją. Sovietų okupantai gyvuliniais vagonais prieš 82-ejus metus trėmė ištisas mūsų tautos šeimas, o šandien tas pats priešas yra pagrobęs tūkstančius Ukrainos vaikų ir ištrėmęs į Rusiją. Buvusi tremtinė Genovaitė Vėlavičienė drebančiu balsu dalijosi prisiminimais, kaip į juos vietiniai žiūrėję tarsi į laukinius, juk buvo vadinami fašistais. Lygiai taip pat fašizmu Rusija šandien kaltina ir šių jaunųjų ukrainiečių už laisvę kovojančius tėvus, dėdes, pusbrolius, kaimynus, mokytojus.

„Per karą tikėjimas tiktai vienas – kad realaus gyvenimo meilė nuo tamsos išgelbės pasaulį ir dings bet kokia neviltsis“, – gimnazistų Mitrofaną Danshin ir Iljos Mykhailenko lūpose gimtąja ukrainiečių bei lietuvių kalbomis skambėjo jų tautiečio Timofiejaus Kalnichenko eilės. Timofiejus – buvęs Palangos senosios gimnazijos moksleivis, mokėsis čia pernai, o šiuo metu studijuojantis Tartu universitete. Eilės parašytos jau po 2022 m. vasario 24-osios, kai Rusija išplėtė dar 2014-aisiais Ukrainoje pradėtą karą.

Poetinę kompoziciją skaitė pirmokas Kristijonas Karačionka. Senosios gimnazijos muzikos grupės „Juto“ merginos Julija Kilijonaitė ir Toma Bukauskaitė atliko dainą „Kad ne auksinės vasaros“. Jaunąsias atlikėjas moko muzikos mokytojas Augustinas Užkuratas.

Renginio vedėjas ruošė Gimnazijos teatro mokytoja Nemira Trakumienė.

Atminimų vakarą šiltai užbaigė gimnazistų dovanos tremtį ištvėrusiems mūsų tautos seneliams – technologijų mokytojos Meilės Bukytės mokinių megtos trispalvės riešinės.

Kartu su miesto bendruomene paminėjo dar vieną Gedulo ir vilties dieną. Svarbiausia – ir vilties.

Palangos senosios gimnazijos ukrainiečių klasės auklėtoja Ligita Sinušienė

Buvusi tremtinė G. Vėlavičienė įteikia ramunių ir mėlynylių „vosylkų“ – tremtinių gėlių – puokštę Gimnazijos technologijų mokytojai M. Bukytei. Kairėje – teatro mokytoja N. Trakumienė.

Gimnazistas ukrainietis M. Vlasenko dovanoja trispalvės riešines mūsų tremtinėms.

M. Danshin aiškiai suvokia laisvos šalies simbolių reikšmę – okupuotame Charkove dalyvavo partizaniniame jaunimo judėjime.

Geltona, žalia, raudona spalvų riešines tremtiniais numezgė Gimnazijos moksleivės.